

TẬP LÀM THƠ BỐN CHỮ

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

- Bước đầu nắm được đặc điểm thơ bốn chữ ;
- Nhận diện được thể thơ này khi học và đọc thơ ca.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Theo mục tiêu trên, tiết học này chỉ giúp HS thông qua thực hành mà nắm chắc đặc điểm và nhận diện được thể thơ bốn chữ chứ không đặt ra mục tiêu dạy cho HS biết làm thể thơ này. Tuy vậy, nếu thấy HS nào có năng khiếu thì GV nên khuyến khích, động viên. Những bài làm dở thì cùng tìm ra chỗ chưa đúng, chưa hay, không nên chỉ trích HS.

2. Một vài đặc điểm của thể thơ bốn chữ

Bài thơ có nhiều dòng, mỗi dòng có bốn chữ, thường ngắt nhịp 2/2, thích hợp với lối kể và tả, thường có cả vần lưng và vần chân xen kẽ, gieo vần liền, vần cách hay vần hỗn hợp. Xuất hiện nhiều trong tục ngữ, ca dao và đặc biệt là vè,...

3. Một vài thuật ngữ cần nắm

- *Vần lưng* : còn gọi là *yêu vận*, là loại vần được gieo vào giữa dòng thơ. Ví dụ :

Tôi lại về quê mẹ nuôi xưa

Một buổi trưa nắng dài bãi cát.

(Tố Hữu, *Mẹ Tơm*)

– *Vần chân* : còn gọi là *cước vận*, vần được gieo vào cuối dòng thơ, có tác dụng đánh dấu sự kết thúc của dòng thơ. Ví dụ :

*Sông Mã xa rồi Tây Tiến ơi !
Nhớ về rừng núi nhớ chơi vơi*

(Quang Dũng, *Tây Tiến*)

– *Gieo vần liền* : khi các câu thơ có vần liên tiếp giống nhau ở cuối câu như ví dụ vừa nêu (*Tây Tiến*).

– *Gieo vần cách* (gián cách) : các vần tách ra không liền nhau. Ví dụ :

*Ôi những cánh đồng quê chảy máu
Dây thép gai đâm nát trời chiều
Những đêm dài hành quân nung nấu
Bỗng bồn chồn nhớ mắt người yêu.*

(Nguyễn Đình Thi, *Đất nước*)

– *Gieo vần hỗn hợp* : gieo vần không theo trật tự nào. Ví dụ :

*Chú bé loắt choắt
Cái xắc xinh xinh
Cái chân thoăn thoắt
Cái đầu nghênh nghênh*

*Ca lô đội lệch
Mồm huýt sáo vang
Như con chim chích
Nhảy trên đường vàng...*

(Tố Hữu, *Lượm*)

GV cần nắm các thuật ngữ nói trên nhưng không nên sa đà vào các khái niệm ấy khi giảng bài trên lớp.

4. Bài có hai phần, tập trung vào phần sau (*Tập làm thơ bốn chữ trên lớp*) là chính. Phần *Chuẩn bị ở nhà* chỉ dành một khoảng thời gian ngắn để kiểm tra nhằm chuẩn bị cho phần sau.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

Hoạt động 1. (khoảng 10 phút)

Kiểm tra việc chuẩn bị bài ở nhà của HS : năm bài tập phần *Chuẩn bị ở nhà* trong *Ngữ văn 6*, tập hai (tr. 84 – 86).

Hoạt động 2. Tập làm thơ bốn chữ trên lớp.

Trong *Ngữ văn 6*, tập hai, chúng tôi đã nêu rõ tiến trình hoạt động trên lớp của tiết học này (bốn hoạt động) ở phần II – Tập làm thơ bốn chữ trên lớp, ở đây chuyển các hoạt động thành các bước :

Bước 1 : Trình bày bài (đoạn) thơ bốn chữ đã chuẩn bị ở nhà : chỉ ra nội dung, đặc điểm (vần, nhịp) của bài (đoạn) thơ mình đã làm.

Bước 2 : Cả lớp nhận xét những điểm được và chưa được.

Bước 3 : Cả lớp góp ý, cá nhân sửa chữa bài làm của mình.

Bước 4 : Cả lớp cùng thầy, cô giáo đánh giá, nhận xét.

IV – GỢI Ý GIẢI MỘT SỐ CÂU HỎI, BÀI TẬP

Bài tập 4

Đoạn thơ của Lưu Trọng Lư, sửa lại hai chữ. Chữ thứ nhất là *cạnh* : *Đế em ngồi cạnh* (chứ không phải là *Đế em ngồi sưởi*). Chữ thứ hai là *sông* : *Cách mấy con sông* (chứ không phải là *Cách mấy con đò*).

Các bài tập khác không khó. *Bài tập 1* và *bài tập 5*, GV dựa vào sự lựa chọn, chuẩn bị của từng HS mà góp ý, nhận xét.